

medya ak pledwaye

fè yo wè w !

sipò

Ekri epi Pibliye

Pandan faz Sipò *SASA!* a ou kapab ekri lide ou genyen sou koze pouvwa, vyolans sou fanm ak VIH/SIDA, epi pibliye lide sa yo, pou ou kapab bay lòt aktivis sipò. Genyen anpil kote ou kapab pibliye sa ou ekri, soti nan medya nasyonal, rive nan jounal lokal.

Ou kapab pibliye nan divès fòma ak estil. Chak fòma e chak estil genyen efè ki diferan.

Men kèk kalte medya kote ou kapab pibliye:

- Jounal (nasyonal, rejyonal oswa lokal)
- Magazin (nasyonal, rejyonal oswa lokal)
- Ti bilten nouvel (pou gwoupman kominotè, biznis, òganizasyon, enstitisyon pwofesyonèl, òganizasyon sosyete sivil, lekòl...)
- Depliyon/Feyè (pou evenman òganizasyon w lan fè, oswa lòt moun fè)

Men divès kalite tèks ou kapab pibliye:

Yon atik referans ak enfòmasyon

- Ant 750 ak 1000 mo
- Prezante enfòmasyon sou yon pwoblèm san ou pa fè santiman, esplike enpak li genyen sou moun nan kominote a, ak kisa ki ap fèt deja pou rezoud pwoblèm nan.
- Yon atik referans bay enfòmasyon ki kapab ankouraje moun ki li atik la pote kole ak sila yo ki ap konbat pwoblèm pouvwa, vyolans sou fanm ak tifi epi VIH/SIDA.

Yon atik opinyon

- Ant 500 ak 750 mo
- Ekri sou yon pwoblèm epi pran pozisyon sou aksyon ki dwe fèt la.
- Yo konn rele ribrik ki genyen kalite atik sa yo "opinyon lib", oswa "tribin lib" nan gwo jounal.
- Yon atik opinyon montre jan pou moun kanpe an solidarite ak moun ki ap pote chanjman pozitif nan kominote a.
- Si konferans pou laprès la konsène yon evenman kominotè, gade si ou ka fè konferans lan kote evenman an ap fèt la; konsa, jounalis yo ap tou nan kominote a e yo ap kapab pran enfòmasyon touswit pou repòtaj yo.

Repòtaj sou yon evenman nan kominote a

- 350 ak 500 mo
- Ekri yon ti rezime enteresan sou yon evenman ki pral fèt nan kominote a, oswa ki fèk sot fèt.
- Repòtaj sou yon evenman nan kominote a pèmèt ou montre kijan moun nan kominote a ap bay youn lòt sipò pou fè chanjman pozitif.

Tèks kote ou sèvi ak imajinasyon ou

- Ant 100 ak 500 mo
- Ekri pwezi oswa yon istwa reyèl ki montre jan vyolans sou fanm ak VIH/SIDA makonnen youn ak lòt.
- Tèks ki sèvi ak imajinasyon yo fè moun yo viv emosyon, e sa pèmèt yo viv eksperyans pwoblèm pouvwa, vyolans sou fanm, oswa VIH/SIDA.

Lèt pou editè a

- 200 mo maksimòm
- Ekri yon atik antanke yon moun ki konn sijè a, e ki ap reyaji sou yon atik yo te pibliye nan magazin editè a.
- Yon lèt pou editè a pèmèt ou fè solidarite ak yon moun ki te ekri yon atik enpòtan sou pouvwa, vyolans sou fanm, oswa VIH/SIDA, oswa li pèmèt ou montre yon pèspektiv diferan, e ki nouvo parapò ak lòt atik ki pibliye deja sou sijè sa yo.
- Yon lèt pou editè a konsantre sou yon sijè, oswa yon deba byen espesifik.
- Anpil otorite konn li lèt pou editè yo pou yo kapab konnen opinyon popilasyon an sou pwoblèm moun ap konfwonte

Etap pou ou suiv

pou ekri yon atik, epi pou pibliye li

1. Chwazi ki kote w ap pibliye atik la.

Deside ki kote ou vle pibliye sa w ap ekri a pou w ka rive touche piblik ou vle a. Li ansyen ak nouvo nimewo medya ou chwazi a, epi note ki tip tèks yo konn pibliye.

2. Detaye lide a.

Gade ki estil atik ou renmen nan medya ou chwazi a (tankou atik referans ak enfòmasyon, atik ki opinyon, atik ki sèvi ak imajinasyon, elatriye). Chwazi yon sijè yo poko abòde.

- Remak: Kèk fwa, gen yon bagay espesifik ou ta renmen ekri sou li ki bon pou tout piblik. Nan ka sa a, ou kapab boukante etap 1 ak 2: detaye lide a dabò, epi apre sa, jwenn yon medya pou pibliye li.

3. Rele editè medya a.

Prezante sijè ou ta renmen ekri sou li a, epi mande yo kijan pou ou prezante dokiman w lan pou yo kapab enterese pibliye li (pa egzanp, konbyen mo, kiyès pou ou voye l bay, ki delè, kijan yo ta renmen resevwa li (imèl oswa faks, elatriye).

4. Prepare yon bouyon apre sa, epi korije li.

- Si se yon atik w ap ekri, etidye lòt atik piblikasyon an ki sanble ak li. Eseye konprann kijan chak moun ki ekri anvan yo te prezante sijè yo, jan yo te prezante pwèn enpòtan yo ak egzanp yo, ak jan yo te fè konklizyon yo. Suiv ki tandans ou remake yo genyen nan estil yo ak jan yo òganize tèks yo.
- Ekri yon premye bouyon, apre sa mete li sou kote.
- Lè ou fin fè kèk jou san ou pa gade bouyon an, retounen sou li, li bouyon an byen vit menm jan ou ta li yon atik jounal. Pandan w ap li a, souliye nenpòt fraz ki fè ou bite, oswa ou kole sou li, menm si se pou yon segonn. Fè koreksyon tout kote ou te souliye yo, jis tan ou kapab li sa w ekri a tankou dlo.
- Mande 2 lòt moun pou pi piti pou yo li travay ou fè a pou yo ka gade si ou te fè erè.

5. Voye travay ou fè a ale.

- Suiv konsèy editè a te ba w yo.
- Voye atik ou fè a ak yon lèt kouvèti ki rezime sa w te ekri a, epi poukisa. Mete non w tou, ansanm ak enfòmasyon pou yo kapab kontakte w. Adrese lèt kouvèti a bay editè a, epi, nan fen an, remèsye li pou atansyon li.
- Si editè a te mande w voye atik ou a pa lapòs, remèt li nan men pito, pou li ka rive vit e san pwoblèm.

- Mete foto ki mache ak atik la (si ou genyen), ansanm ak yon foto idantite pa ou. Genyen anpil journal ki mete foto moun ki ekri atik yo. Pa bliye ekri non w nan do tout foto yo

6. Kenbe kontak ak editè a.

- Aprè kèk jou, kontakte editè a pou w ka sèten li te jwenn atik ou a, epitou pou w ka mande si y ap pibliye li, oswa kilè y ap pran yon desizyon sou sa. Pa bliye gen medya ki bezwen plizyè semèn pou yo ka deside si y ap pibliye sa w te ekri a.
- Si yo pibliye li, ekri yon ti nòt pou remèsye editè a. Nan ti nòt la, ofri li pou w mete konesans ou a dispozisyon lòt jounalis, oswa editè ki bezwen fè entèvyou ak ekspè sou sijè vyolans sou fanm ak VIH/SIDA.
- Si yo pa pibliye li, pa dekouraje! Mande editè a ba w kèk konsèy ki ka ede w pou pwochèn fwa w ap voye yon atik ba yo. Kenbe yon kopi, epi revoye yon atik korije yon lòt lè, oswa voye l bay yon lòt medya.

7. Planifye pwochèn fwa w ap voye yon atik.

- Pa bliye, sa pa rive souvan pou medya yo pibliye travay yon menm moun plizyè fwa nan yon lane. Men ou kapab adopte yon estrateji, ankouraje divès moun nan kominote w, nan gwoupman w oswa òganizasyon w pou yo pwopoze kèk atik sou vyolans sou fanm ak VIH/SIDA. Chak mwa, ou kapab fè yon moun diferan voye yon lèt pou editè a.

Kisa yo rele “Ribrik opinyon lib”.

Tout journal

genyen yon “ribrik opinyon lib”;
yo ka rele l

“tribin lib” tou.

Paj editoryal yon journal pa menm ak paj nouvell. Paj nouvell yo se pou bay enfòmasyon. Paj editoryal yo se pou opinyon journal la. Se la journal la pran pozisyon sou yon pwoblèm, e li defann ka a yon jan pou konvenk moun.

Ton ki genyen nan yon editoryal kapab di w anpil bagay sou journal la paske se opinyon journal la li bay. Souvan, yon moun ka li yon journal epi li pa dakò ak pozisyon journal la, oswa li genyen opinyon sou yon pwoblèm ki diferan ak opinyon ki parèt nan editoryal journal la. Se pou sa ribrik opinyon lib la la. Li bay ekspè lokal ak nasyonal, moun ki konn sijè a nan kominote a, oswa nan ONG, yon chans pou yo bay piblik ki ap li journal la yon lòt opinyon.

Genyen anpil journal ki soti plizyè atik nan ribrik opinyon lib yo chak jou. Atik sa yo gratis, sa vle di se si editè a deside, ak lè li deside, pou atik sa yo parèt. Sa vle di tou yo ka modifiye yo san yo pa mande pèmisyon. Pa bliye atik opinyon lib yo la pou ekspriye opinyon pèsonel moun ki ekri yo. Yo la pou pwovoke deba, pou fè moun ki ap li a reflechi sou lide li yo, e pou fè moun yo reflechi yon lòt jan. Espas sa a bon nèt pou SASA!

Chè Editè:

Se te yon desepsyon pou mwen lè mwen te wè, nan editoryal jounal “Pawòl Demokrasi” ki te parèt jou 18 Janvyè 2014 la, ak tit “Vyolans anndan kay pa gade m”, nou pa t mansyone kèk done enpòtan nan deba a...

Chè Editè:

Mwen santi mwen vrèman tris depi mwen te li opinyon Masèl Anibal, yon lidè kominotè ki pa wè vyolans mari konn fè sou madanm yo kòm yon pwoblèm ann Ayiti. (“ Vyolans mari konn fè sou madanm pa yon pwoblèm ankò ann Ayiti,” 2 Desanm 2013)...

Chè Editè :

Sa te vrèman fè m mal lè mwen te li atik 15 Mas 2014 la nan jounal “Pawòl Demokrasi” ki genyen tit “Aktivis yo mande twòp”. Sa aktivis yo mande, se pou pouvwa nan relasyon ant fanm ak gason ekilibre egal-ego. Sa se yon minimòm dwa moun ki esansyèl pou nou kapab redui to enfeksyon VIH/SIDA ki ap ogmante nan popilasyon fanm yo...

Lèt pou Editè a

Egzanp paragraf entwodiksyon

Modèl Lèt pou Editè

Chè Editè: (1)

M te santi m desi lè mwen te li editoryal jounal ou ki te parèt jou 18 Avril 2014 la, ak tit “Maryaj se pi bon mwayen pou diminye danje pou moun trape VIH/SIDA,” (2) ki t ap fè pwomosyon maryaj kòm yon gwo mwayen pou bese to enfeksyon VIH/SIDA. Sepandan, rechèch te pwouve fanm ki marye yo konn plis an danje pou yo pran enfeksyon VIH/SIDA. (3)

Selon “Human Rights Watch” (Veye Dwa Moun), “vyolans mari fè sou madanm yo pa sèlman fè moun nan pèdi diyite li, men tou se li ki pi gwo rezon ki mete fanm an danje pou yo pran VIH/SIDA.” (4)

Fòm prevansyon ki pi komen yo, tankou “Abstinans, Fidelite, Kapòt”, pa mache pou fanm marye yo. Lè gen vyolans seksyèl nan relasyon an, abstinans, oswa mande pou sèvi ak kapòt, pa vreman yon solisyon ki posib pou fanm nan. Ansyen Sekretè Jeneral Nasyonzi a, Kofi Annan, di maryaj se pa solisyon an pou bese to VIH/SIDA. Kofi Annan te di: “Anpil kote nan peyi soudevelope, pi fò fanm gen tan marye lè yo gen 20tan, epi to VIH/SIDA la pi wo pou yo pase lòt fanm ki pa marye [...] Souvan se paske mari yo genyen plizyè madanm, e yo pote enfeksyon an lakay yo.” (5) Fòk nou rekonèt fanm yo plis ka pran enfeksyon VIH/SIDA akòz vyolans ki genyen nan lavi yo. Toutotan nou pa rekonèt sa, to enfeksyon an p ap bese, ni bò kote fanm marye yo, ni bò kote sa ki pa marye

Jàn Makari (7)
Potoprens, Ayiti (8)

Kèk remak enpòtan:

- (1) Toujou kòmanse lèt la ak “Chè Editè:”
- (2) Fè referans ak yon atik ou te fèk li nan medya kote w ap ekri a, bay dat la ak tit la.
- (3) Di sa w vle di a, yon jan senp, san twòp detay.
- (4) Bay kèk egzanp pou kore sa w ap di a. Si ou kapab, bay referans rapò oswa rechèch ki te fèt.
- (5) Sèvi ak sitasyon pèsonalite enpòtan ki ka kore pozisyon w la.
- (6) Mande moun yo pran aksyon, oswa ankouraje moun yo panse yon lòt jan.
- (7) Siyen lèt la, mete non konplè ou nan pati anba a.
- (8) Mete non vil ak peyi kote w ap viv la.

Lis verifikasyon pou yon moun ki ap ekri

Lè w ap ekri yon lèt, oswa yon atik, sèvi ak kesyon sa yo pou amelyore travay la:

☐ Èske se yon bon moman pou souleve sijè sa a?

Èske sa w ap ekri a pote yon nouvo pèspektiv sou yon sijè y ap debat nan kominote a, oswa èske se yon nouvo sijè yo pa te konn pale souvan sou li anvan sa? Èske atik ou a ap gen tan parèt anvan sijè a vin pa ajou ankò, oswa lòt moun ap gen tan ekri twòp sou li deja? Sonje ou ta dwe soumèt lèt pou editè a youn ou 2 jou apre atik li refere ate parèt.

☐ Èske ou genyen yon bagay enteresan ou kapab konekte ak atik la?

Èske ou kapab konekte sa w ap di a ak yon nouvel resan, oswa yon nouvel k ap vini byento (pa egzanp yon kanpay 16 Jou Aktivis, oswa yon lwa yo pral vote nan Palman)? Ou pa oblije, men sa toujou pi bon.

☐ Èske mesaj ou byen klè?

Eseye rezime sa w ap ekri a pou yon kolèg ou. Si ou pa kapab rezime lide a nan youn ou 2 fraz, ou bezwen klarifye li nan tèt ou toujou. Sonje, ou p ap janm kapab di tout sa ki ta genyen pou di nèt sou yon sijè. Chwazi pwen prensipal ou vle fè pase a, epi apiye sou li nèt.

☐ Èske 2-3 premye fraz yo ap kapte atansyon lektè a?

Pa egzanp, ou ta kapab kòmanse atik la ak yon enfòmasyon ki ap fè moun sezi, oswa yon ti istwa ki ap fè moun vle li plis toujou.

☐ Èske w ap bay chif tou?

Chif ak done reyèl presi ap ogmante kredibilite sa w ap ekri a (gade divès dokiman “Referans estatistik ak sitasyon” nan SASA!).

☐ Èske ou pale sou eksperyans ak ekspètiz pa w?

Ni ou menm, ni òganizasyon w lan genyen yon gwo eksperyans nan domèn nan. Lè w ap pataje eksperyans ak ekspètiz ou, sa ap enspire lòt moun.

☐ Èske ou mande pou moun pase alaksyon?

Si se yon atik referans ak enfòmasyon w ap ekri, ou pa ka mande moun dirèkteman pou yo pase alaksyon, men ou kapab site lòt otè ki fè apèl pou moun pase alaksyon. Nan nenpòt lòt estil atik, oswa lèt pou editè, ou kapab fè deklarasyon pa w, kote w ap mande moun pase alaksyon dirèkteman, san ou pa pase pa lòt otè pou sa.

☐ Èske sa ou ekri a kenbe lektè yo sou sa depi nan kòmansman jis nan fen an nèt?

Pi fò moun ki ap li jounal, magazin, oswa lòt piblikasyon, pa li atik yo nèt, yo fè yon pase je sou yo rapid, epi si yo pa jwenn yon bagay ki retni atansyon yo, yo ale li yon lòt atik. Lè w ap reli chak paragaf ou ekri, mande tèt ou: “Èske pati sa a ap kenbe atansyon lektè a? Èske mesaj la ap touche yo, pèsonèlman? Èske li enspire yo fè refleksyon, panse, oswa ajè yon fason diferan?”

☐ Èske ou sèvi ak ti fraz kout, epi ti paragaf ki pa twò long?

Lè yon fraz, oswa yon paragaf, twò long, koupe li pou fè li fè 2 ou 3 fraz ki pi kout, oswa 2 ou 3 paragaf ki pi kout.

☐ Èske ou ekri ak tout respè?

Lè w ap ekri yon istwa, oswa w ap prezante yon pozisyon ki kapab pike moun, ou dwe evite fè atak dirèk, oswa pèsonèl, sou lòt moun ki ekri, sou manm kominote a, oswa sou nenpòt moun an patikilye.

☐ Èske ou genyen yon konklizyon solid?

Genyen moun ki pral li premye paragaf la ak dènye a sèlman. Kisa y ap tire nan atik ou a? Fè posib ou pou kreye yon sipriz pou yo, pou fè yo reyaji, oswa pou yo santi yon gwo enspirasyon nan sa w ekri a.

☐ Èske ou bay non w epi enfòmasyon kontak ak referans òganizasyon w lan?

Nan fen atik la, mete non w, non òganizasyon w ak nenpòt referans ki apwopriye.

medya ak pledwaye fè yo wè w !

Si w bezwen plis ransèyman sou *SASA!*, kontakte nou:

Repanse Pouvwa (509) 3617 1815 • annanpechevyolans@gmail.com • Beyond Borders (011) 202 686 2088 • www.beyondborders.net

Pou vèsyon orijinal *SASA!* ann Angle: www.raisingvoices.org/sasa

Tèks sa a, se yon adaptasyon vèsyon orijinal *SASA!* Raising Voices ak ilistrasyon atis Marco Tibasima. Se yon ekip Repanse Pouvwa/Beyond Borders avèk atis Chevelin Pierre plis grafis EducaVision ki reyalize adaptasyon an pou Ayiti.

SASA!
An n anpeche vyolans sou fanm ak enfèkyon VIH